

УДК 343.575
DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-118-123



Олексій КРИЖАНОВСЬКИЙ[©]
кандидат юридичних наук, доцент
(Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НИМИ ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ

У статті розглянуто питання удосконалення кримінально-правових та пов'язаних з ними заходів запобігання наркозлочинності. Доведено, що на сьогодні в Україні відсутній дієвий механізм визначення належності засобу (речовини) до аналогів наркотичних засобів чи психотропних речовин. Запропоновано розробити та впровадити у судово-експертну діяльність Правила визначення подібності хімічної структури психоактивної речовини хімічній структурі наркотичних засобів і психотропних речовин (правила визначення аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин). Обґрунтовано, що положення ч. 4 ст. 309 КК України містять ознаки дискримінації. Запропоновано її нову редакцію з урахуванням можливості звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які не є хворими на наркоманію.

Ключові слова: кримінально-правові заходи запобігання, наркозлочинність, аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин, лікування від наркоманії, звільнення від відповідальності.

Постановка проблеми. Серед усіх негативних соціальних явищ, характерних для сучасного суспільства, наркотизм посідає одне з перших місць за ступенем небезпеки для здоров'я населення. Потенціал цієї небезпеки створює реальні передумови для фізичного і морального вимирання людства, його поступової деградації та дегенерації. При цьому наркоманія безпосередньо пов'язана з розвитком як безпосередньо наркозлочинності, так і інших видів злочинності, зокрема корисливого характеру, оскільки для постійного вживання наркотичних або інших психоактивних речовин потрібні кошти.

Стан та динаміка наркозлочинності за останні п'ять років свідчать про наявність негативних тенденцій, а саме про зростання останньої. Зокрема, 2018 р. обліковано 27007 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення (з них у 18307 особам вручені повідомлення про підозру), 2019 р. – 28774 та 19091 відповідно, 2020 р. – 28204 та 19574, 2021 р. – 29587 та 21949, 2022 р. – 34398 та 22678 [1].

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та оголошення воєнного стану не вплинули на ці тенденції. За вісім місяців 2023 р. обліковано 29662 вказаних кримінальних правопорушення, з яких у 20706 особам вручені повідомлення про підозру [1].

Законодавчі заходи запобігання наркозлочинності визначені законами України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорів», «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» тощо.

Провідну роль серед цих актів запобігання наркозлочинності відіграє КК України, оскільки саме у ньому визначаються ознаки кримінальних правопорушень, які становлять цей вид злочинності, санкції за їх вчинення, підстави звільнення від кримінальної відповідальності наркозлочинців, інші кримінально-правові заходи запобігання незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

© О. Крижановський, 2023
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5358-9758>
dozpu@ukr.net

Проте вищенаведені тенденції зростання наркозлочинності свідчать про недостатню ефективність запобіжних заходів, зокрема кримінально-правових, а тому питання удосконалення цих заходів потребує проведення додаткових досліджень.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідженням проблем кримінальної відповідальності за наркозлочини, визначенням кримінально-правових та інших заходів запобігання наркозлочинності займалися такі вчені, як П. Андрушко, Ю. Баулін, І. Гриненко, О. Джу́жа, А. Закалюк, І. Лановенко, В. Лихолоб, П. Михайленко, Н. Мірошніченко, А. Музика, В. Смітєнко, Є. Фесенко та ін.

Проте питання удосконалення кримінально-правових заходів запобігання наркозлочинності за сучасних умов не знайшло достатнього відображення у наукових публікаціях.

Метою статті є визначення шляхів удосконалення кримінально-правових заходів запобігання наркозлочинності за сучасних умов в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розділ XIII «Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення» Особливої частини КК України містить вичерпний перелік складів кримінальних правопорушень, які охороняють встановлений законодавством порядок обігу зазначених у назві розділу речей [2].

Саме цей розділ КК України і містить кримінально-правові засоби запобігання наркозлочинності, під якими треба розуміти сукупність положень кримінального законодавства, які визначають підстави кримінальної відповідальності за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, покарання за ці діяння, умови звільнення від кримінальної відповідальності та інші заходи кримінально-правового характеру, пов'язані з їх вчиненням.

Однією з обов'язкових ознак окремих складів кримінальних правопорушень названого розділу є аналоги наркотичних засобів та психотропних речовин, під якими розуміються заборонені до обігу на території України речовини синтетичні чи природні, не включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, хімічна структура та властивості яких подібні до хімічної структури та властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких вони відтворюють (абз. 2 ст. 1 Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [3]).

На сьогодні визнання тих чи інших речей матеріального світу аналогами наркотичних засобів та психотропних речовин врегульоване Порядком віднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03 квітня 2019 р. № 715, п. 2 якого визначає, що підставами для оцінювання засобів (речовин) щодо віднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин можуть бути, зокрема, звернення центральних або місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Служби безпеки України стосовно необхідності оцінювання засобів (речовин) щодо віднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин [4].

Згідно з п. 4 розділу III зазначеного порядку з дня оприлюднення на офіційному вебсайті відповідного наказу МОЗ щодо переліку аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин (далі – Перелік аналогів) такий аналог є забороненим до обігу на території України згідно із Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [4].

Положення про комісію Міністерства охорони здоров'я України з віднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин визначає, що основним завданням цієї комісії є віднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин шляхом надання висновків комісії Міністерства охорони здоров'я України з віднесення/невіднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин [5].

Проте, незважаючи на нормативне врегулювання аналізованого питання, на сьогодні Перелік аналогів в Україні відсутній, що негативно впливає на стан запобігання наркозлочинності, оскільки, фактично, у правоохоронних органів, визначених ч. 1 ст. 3 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» [6], відсутня реальна можливість притягнення осіб до кримінальної відповідальності за діяння, пов'язані з

обігом аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин.

Орієнтовні переліки питань, які вирішує експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, закріплені Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 3 листопада 1998 р. № 705/3145.

До цих орієнтовних питань належать: 1. Чи є на предметі-носії (зазначається, на якому саме) сліди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів? Якщо є, то яких саме? 2. Чи є цей засіб наркотичним засобом, психотропною речовиною, їх аналогом або прекурсором і яким (якою) саме? 3. Чи мають ці наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги або прекурсори спільну родову (групову) належність? 4. Чи мають ці наркотичні засоби, психотропні речовини спільне джерело походження за якісним та відносним кількісним складом [7]?

Проте аналіз сайтів науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України свідчить, що питання визначення, чи є засіб (речовина) аналогом наркотичного засобу чи психотропної речовини не включений цими центрами до орієнтовних питань експертизи наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів [8].

Про відсутність таких досліджень свідчать і матеріали слідчо-судової практики, оскільки під час кримінальних проваджень досліджуються лише питання належності вилучених предметів до наркотичних засобів чи психотропних речовин.

Прикладом такого дослідження є матеріали наступного кримінального провадження. 14 грудня 2018 р. приблизно о 13 год 30 хв під час перевірки працівниками поліції у В., який перебував у стані наркотичного сп'яніння біля домогосподарства № 5 по вул. Паланського в смт. Ставище, було виявлено та вилучено паперовий згорток, в якому була подрібнена речовина рослинного походження, що згідно з висновком експерта № 11-2/7245 від 20 грудня 2018 р. є особливо небезпечним наркотичним засобом, обіг якого заборонено – канабісом, загальною масою (у перерахунку на висушену речовину) – 11,95 г, яку В. незаконно повторно зберігав у внутрішній кишені своєї куртки без мети збуту [9].

Через вищенаведені причини до кримінальної відповідальності не притягуються особи, які вчиняють діяння, пов'язані з незаконним обігом аналогів наркотичних засобів та психотропних речовин.

На нашу думку, запровадження в систему загальносоціальних заходів запобігання незаконному обігу аналогів наркотичних засобів та психотропних речовин Переліку аналогів на кшталт аналогічних переліків наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів не сприяє створенню ефективного та швидкого механізму реакції держави на їх появу.

Вбачається більш швидкою процедурою визнання засобу (речовини) вищезазначеним аналогом проведення відповідної судової експертизи, яка б визначала подібність хімічної структури виявленої нової психоактивної речовини хімічній структурі наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до відповідного переліку.

Проведення судової експертизи на предмет встановлення вищезазначеної подібності хімічної структури дозволить правоохоронним органам і судовій системі держави значно оперативніше реагувати на появу нових психоактивних засобів та речовин, що дозволить притягувати до кримінальної відповідальності осіб, винних у їх поширенні.

Пропонуємо розробити та впровадити в судово-експертну діяльність Правила визначення подібності хімічної структури психоактивної речовини хімічній структурі наркотичних засобів і психотропних речовин (правила визначення аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин).

Ще одним можливим заходом запобігання наркозлочинності є удосконалення окремих положень розділу XIII «Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення» КК України.

Кримінально-правовими заходами запобігання наркозлочинності є спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені ч. 4 ст. 307 та ч. 4

ст. 309 КК України.

Проте аналіз підстав звільнення від кримінальної відповідальності за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту дозволяє стверджувати про наявність ознак дискримінації окремих осіб, які вчинили такі діяння.

Згідно з ч. 4 ст. 309 КК України, особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою цієї статті. При цьому для звільнення від відповідальності за цих підстав не має значення, чи сприяла винна особа розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Однак щоб розпочати лікування від наркоманії, особа повинна бути хворою на наркоманію, що повинно підтверджуватись матеріалами кримінального провадження.

Наприклад, не був звільнений від кримінальної відповідальності В., який вчинив діяння, передбачене ч. 1 ст. 309 КК України, і який не перебував на обліку в лікаря-нарколога до моменту звернення за медичною допомогою до Київської міської наркологічної клінічної лікарні «Соціотерапія», де, відповідно до виданої довідки, він з 03.02.2020 по 18.02.2020 перебував на лікуванні в режимі денного стаціонару з діагнозом «розлади психіки і поведінки внаслідок вживання наркотичних та інших психоактивних речовин. Вживання зі шкідливими наслідками». У наданій стороною захисту довідці Київської міської наркологічної клінічної лікарні «Соціотерапія» від 18.02.2020 р. не зазначено, що В. страждав на наркоманію, потребував лікування від наркоманії та пройшов курс лікування саме від наркоманії. Судом встановлено, що В. не проходив медичного обстеження у розумінні ст. 13 Закону України від 15 лютого 1995 р. №62/95-ВР «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», йому не встановлений відповідний діагноз «наркоманія» з усіма необхідними ознаками, передбаченими ст. 1 вищевказаного Закону та він не є особою, хворою на наркоманію, у розумінні цієї ж правової норми. Тому В. не проходив добровільного лікування як особа, хвора на наркоманію, у порядку, передбаченому ст. 14 Закону, оскільки такого лікування він не потребував (за результатами медичного обстеження лікар-нарколог на вказане лікування його не направляв) [10].

Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» визначено, що непрямою дискримінацією є ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб [11].

Положення ч. 4 ст. 309 КК України створюють менш сприятливі умови звільнення від кримінальної відповідальності особам, які не є хворими на наркоманію, порівняно з особами, хворими на неї.

Пропонуємо усунути ознаки дискримінації, виклавши ч. 4 ст. 309 КК України у такій редакції: «Особа, хвора на наркоманію, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, а також особа, яка не є хворою на наркоманію, але добровільно зголосилась взяти участь у державній або недержавній програмі попередження наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою цієї статті».

Висновки. На сьогодні в Україні відсутній дієвий механізм визначення належності засобу (речовини) до аналогів наркотичних засобів чи психотропних речовин. Проведення судових експертиз на предмет встановлення подібності хімічної структури нової психоактивної речовини хімічній структурі наркотичних засобів і психотропних речовин дозволить правоохоронним органам і судовій системі держави значно оперативніше реагувати на появу нових психоактивних засобів та речовин. Для проведення таких експертиз доцільно розробити та впровадити у судово-експертну діяльність Правила визначення подібності хімічної структури психоактивної речовини хімічній структурі наркотичних засобів і психотропних речовин (правила визначення аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин). Положення ч. 4 ст. 309 КК України містять ознаки дискримінації, а тому доцільною є така її редакція, яка враховує можливість звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які не хворі на наркоманію.

Список використаних джерел

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Про деякі питання віднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.04.2019 № 715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0655-19#Text>.
5. Положення про комісію Міністерства охорони здоров'я України з віднесення засобів і речовин до аналогів наркотичних засобів і психотропних речовин : затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.04.2019 № 715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-19#Text>.
6. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15 лютого 1995 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
7. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08 листопада 1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.
8. Експертиза наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. URL: ndekc-zakarpatya.org.
9. Кримінальна справа № 378/1364/18. *Архів Ставищенського районного суду Київської області*.
10. Кримінальна справа № 756/10098/19. *Архів Оболонського районного суду м. Києва*.
11. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.

Надійшла до редакції 07.12.2023

References

1. Pro zareyestrovani kryminalni pravoporushennya ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannya [About registered criminal offenses and the results of their pretrial investigation]. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].
2. Kryminalnyy kodeks Ukrayiny vid 05 kvitnya 2001 r. [Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].
3. Pro narkotychni zasoby, psykhotropni rehovyny i precursory [On narcotic drugs, psychotropic substances and precursors] : Zakon Ukrayiny vid 15 lyutoho 1995 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukr.].
4. Pro deyaki pytannya vidnesennya zasobiv i rehovyn do analogiv narkotychnykh zasobiv i psykhotropnykh rehovyn [On some issues of classifying drugs and substances as analogues of narcotic drugs and psychotropic substances] : nakaz Ministerstva okhorony zdorovya Ukrayiny vid 03.04.2019 № 715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0655-19#Text>. [in Ukr.].
5. Polozhennya pro komisiyu Ministerstva okhorony zdorovya Ukrayiny z vidnesennya zasobiv i rehovyn do analogiv narkotychnykh zasobiv i psykhotropnykh rehovyn [Regulations on the commission of the Ministry of Health of Ukraine on classification of means and substances as analogues of narcotic drugs and psychotropic substances] : zatv. nakazom Ministerstva okhorony zdorovya Ukrayiny vid 03.04.2019 № 715. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-19#Text>. [in Ukr.].
6. Pro zakhody protydyi nezakonnomu obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn i prekursoriv ta zlovzhyvannu nymy [On measures to counter the illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors and their abuse]: Zakon Ukrayiny vid 15.02.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukr.].
7. Pro zatverdzhennya Instruktseyi pro pryznachennya ta provedennya sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsiy z pytan pidhotovky ta pryznachennya sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen [About the approval of the Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies and Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies] : nakaz Ministerstva yustytsiyi Ukrayiny vid 08.11.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>. [in Ukr.].
8. Ekspertyza narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rehovyn, yikh analogiv ta prekursoriv [Expertise of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors]. URL: ndekc-zakarpatya.org. [in Ukr.].
9. Kryminalna sprava № 378/1364/18 [Criminal case № 378/1364/18]. *Arkhiv*

Stavyschenskoho rayonnoho sudu Kyivskoyi oblasti. [in Ukr.].

10. Kryminalna sprava № 756/10098/19 [Criminal case № 756/10098/19]. *Arkhiv Obolonskoho rayonnoho sudu m. Kyieva.* [in Ukr.].

11. Pro zasady zapobihannya ta protydyi dyskryminatsiyi v Ukraini [About the the principles of preventing and countering discrimination in Ukraine] : Zakon Ukrayiny vid 06.09.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksiy Krizhanovsky. Ways of improving criminal and related drug crime prevention measures. The article deals with the issue of improving criminal law and related measures to prevent drug crime. It has been proven that to date there is no effective mechanism for determining whether a drug (substance) belongs to analogues of narcotic drugs or psychotropic substances in Ukraine. This mechanism is regulated by the Procedure for classifying drugs and substances as analogues of narcotic drugs and psychotropic substances, approved by Order No. 715 of the Ministry of Health of Ukraine dated April 3, 2019. However, there is no actual List of analogues of narcotic drugs and psychotropic substances in Ukraine, which negatively affects the state of drug crime prevention. It is proposed to develop and implement in forensic activity the Rules for determining the similarity of the chemical structure of a psychoactive substance to the chemical structure of narcotic drugs and psychotropic substances (rules for determining analogues of narcotic drugs and psychotropic substances).

The author has substantiated that the provisions of Part 4 of Art. 309 of the Criminal Code of Ukraine contain signs of discrimination. Persons who do not suffer from drug addiction cannot be exempted from criminal liability on the grounds provided for in part 4 of Article 309 of the Criminal Code of Ukraine. A new version of this norm is proposed, taking into account the possibility of exemption from criminal liability of persons who are not drug addicts: «A person suffering from drug addiction who voluntarily applied to a medical institution and began drug addiction treatment, as well as a person who is not a drug addict, but voluntarily volunteered to participate in a state or non-state drug addiction prevention program, shall be released from criminal liability for the actions provided for in part one of this article».

Keywords: *criminal and legal prevention measures, drug crime, analogues of narcotic drugs and psychotropic substances, drug addiction treatment, exemption from liability.*

УДК 343.97

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-4-123-132



Вікторія РУФАНОВА ©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

КРИМІНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу кримінологічних показників гендерно зумовленого насильства. Найбільш поширеними видами гендерно зумовленого насильства є домашнє насильство, зґвалтування, психологічне насильство, вчинене з боку інтимного партнера; сексуальне домагання, фізичне й/або сексуальне насильство, вчинене інтимним партнером або іншою, ніж партнер особою; переслідування.

Питома вага тяжких та особливо тяжких злочинів становить приблизно 40%. Встановлена тенденція до зростання рівня домашнього насильства, торгівлі людьми, зґвалтування. Водночас відмічається зниження кількості встановлених осіб, які вчиняють ці кримінальні правопорушення. У загальній структурі гендерно зумовленого насильства найвищу інтенсивність має домашнє насильство, зґвалтування, торгівля людьми, що в цілому відповідає абсолютним даним про рівень злочинності.

Ключові слова: *гендерно зумовлене насильство, сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, домашнє насильство, торгівля людьми, зґвалтування, рівень, динаміка, структура, латентність, злочинність.*

© В. Руфанова, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1125-6277>

viktoria-dn@ukr.net